



Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1832/2015
29.06.2016. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Љубице Милутиновић, председника већа, Биљане Драгојевић, Јасминке Станојевић, Слађане Накић Момировић и Марине Говедарица, чланова већа, у парници тужилаца АА из ..., ББ из ... и ВВ из ..., сада на издржавању казне затвора у КПЗ за жене у ..., чији је заједнички пуномоћник адвокат Драган Зарић из ..., против тужене Републике Србије, Министарство правде, коју заступа Државно јавно правобранилаштво, са седиштем у Београду, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 5768/13 од 29.01.2015. године, у седници одржаној 29.06.2016. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5768/13 од 29.01.2015. године у усвајајућем делу става другог изреке којим је тужиоцу АА досуђен износ од 150.000,00 динара, а тужиоцу ББ досуђен износ од 250.000,00 динара, заједно са законском затезном каматом на те новчане износе, па се у погледу одлуке о том делу захтева одбија као неоснована жалба ових тужилаца и потврђује пресуда Првог основног суда у Београду П бр.12660/13 од 20.05.2013. године у ставу другом и четвртом изреке.

НЕ ПРИХВАТА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 5768/13 од 29.01.2015. године, у ставу првом изреке и у том делу се ревизија тужене одбацује.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцима на име накнаде трошкова првостепеног и другостепеног поступка исплати износ од 127.500,00 динара у року од 15 дана од пријема ове пресуде.

ОБАВЕЗУЈУ СЕ тужиоци да туженој на име трошкова ревизијског поступка плате износ од 12.000,00 динара у року од 15 дана од пријема ове пресуде.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П бр.12660/13 од 20.05.2013. године, обавезана је тужена да тужиоцу АА исплати накнаду за душевне болове због повреде угледа, части, слободе и права личности услед неоснованог лишења слободе у износу од 300.000,00 динара са законском затезном каматом од

20.05.2013. године па до исплате (1). Преко досуђеног износа одбијен је тужбени захтев овог тужиоца за исплату износа од још 700.000,00 динара са законском затезном каматом (2). Тужена је обавезана да тужиоцу ББ исплати на име накнаде за душевне болове због повреде угледа, части, слободе и права личности услед неоснованог лишења слободе износ од 300.000,00 динара са законском затезном каматом од 20.05.2013. године па до исплате (3). Преко досуђеног износа одбијен је тужбени захтев овог тужиоца за исплату још 700.000,00 динара са законском затезном каматом (4). Тужена је обавезана да тужили ВВ исплати на име накнаде за душевне болове због повреде угледа, части, слободе и права личности услед неоснованог лишења слободе износ од 700.000,00 динара са законском затезном каматом од 20.05.2013. године па до исплате (5). Преко досуђеног износа одбијен је захтев ове тужиле за исплату износа од још 300.000,00 динара са законском затезном каматом (6). Одлучено је да свака странка сноси своје трошкове (7).

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 5768/13 од 29.01.2015. године, одбијене су као неосноване жалбе странака и потврђена је наведена првостепена пресуда у првом, трећем, петом и шестом ставу изреке (1). Истовремено је првостепена пресуда преиначена у ставу другом и четвртном изреке и обавезана је тужена да тужиоцу АА поред досуђеног износа исплати на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због неоснованог лишења слободе још износ од 150.000,00 динара, а тужиоцу ББ, исплати износ од још 250.000,00 динара, све са законском затезном каматом на наведене износе од доношења првостепене пресуде па до исплате, док је у преосталом делу тужбени захтев оба тужиоца одбијен као неоснован заједно са траженом законском затезном каматом, како је наведено у изреци ове пресуде (2). Преиначено је и решење о трошковима парничног поступка садржано у седмом ставу изреке првостепене пресуде и наложено је туженој да тужиоцима накнади трошкове целокупног парничног поступка у износу од 127.500,00 динара (3).

Против правноснажне другостепене пресуде тужена је изјавила благовремену ревизију из свих законских разлога, на основу члана 403. став 2. тачка 2. ЗПП, у односу на преиначујућу одлуку у усвајајућем делу. Истовремено је изјавила и посебну ревизију на основу члана 404. став 1. ЗПП, у односу на потврђујућу одлуку.

Врховни касациони суд је претходно ценио услове за одлучивање о посебној ревизији тужене изјављеној у односу на потврђујући део побијане другостепене пресуде у смислу новелираног члана 404. Закона о парничном поступку – ЗПП („Сл. гласник РС“, број 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС и 55/14), који се примењује на основу члана 506. став 2. основног текста овог закона и члана 23. ст.1. и 2. Закона о изменама и допунама овог ЗПП.

Према чл. 404. став 1. ЗПП ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која се не би могла побијати ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности ревизије

из става првог овог члана одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија (став други).

По оцени Врховног касационог суда, услови за примену института изузетно дозвољене ревизије из чл. 404. ЗПП нису испуњени. Не постоји потреба за разматрањем правног питања у интересу равноправности грађана, нити потреба за новим тумачењем права у погледу примене чл. 560. став 1. тачка 1. Закона о кривичном поступку, чл. 172. став 1. и 200. Закона о облигационим односима. Та питања решавају се зависно од конкретног чињеничног и правног односа. Притом, уз ревизију нису приложене правноснажне судске одлуке, којима је на други начин одлучено, чиме би евентуално била оправдана потреба за уједначењем судске праксе. Одлука о основу и висини досуђене накнаде штете у побијаном потврђујућем делу не одступа од важеће судске праксе, па ни прихватање одлучивања о ревизији као изузетно дозвољеној у овом делу не би довело до другачијег исхода спора.

Дозвољеност ревизије тужене у наведеном делу оцењена је и применом општег правила из члана 403. став 3. и члана 410. став 2. тачка 5. ЗПП, при чему је Врховни касациони суд нашао да ревизија није дозвољена.

Према новелираном члану 403. став 3. ЗПП, ревизија није дозвољена у имовинскоправним споровима, ако вредност предмета спора побијаног дела не прелази динарску противвредност 40.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе.

Тужба у овом спору за накнаду штете поднета је 09.12.2009. године са захтевом сваког тужиоца појединачно у висини од по 1.000.000,00 динара. Ранија првостепена пресуда укинута је решењем другостепеног суда 16.01.2013. године. Новом првостепеном пресудом потврђеном другостепеном пресудом у побијаном делу, тужиоцима АА и ББ, досуђен је износ главнице од по 300.000,00 динара сваком, а тужилји ВВ износ од 700.000,00 динара, са припадајућом законском затезном каматом. То је истовремено и вредност предмета спора побијаног потврђујућег дела правноснажне другостепене пресуде донете 29.01.2015. године.

Зато је на основу члана 413. ЗПП, одлучено као у ставу другом изреке ове пресуде.

Врховни касациони суд је затим испитао побијану преиначујућу другостепену пресуду у усвајајућем делу у смислу члана 408. ЗПП и утврдио да је ревизија тужене основана.

У поступку који је претходио доношењу побијаног дела преиначујуће другостепене пресуде није било повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Ревизијом се одређено не указује на постојање такве или неке друге битне повреде парничног поступка која би могла бити дозвољена и оправдан ревизијски разлог у смислу члана 407. став 1. тач.2. и 3. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци су правноснажном пресудом Окружног суда у Сомбору К 129/06 од 10.12.2008. године (потврђене пресудом Врховног суда Србије Кж 376/09 од 16.04.2009. године), ослобођени оптужбе за кривично дело отмице из члана 134. став 4. КЗ РС. Решењем првостепеног суда Ки 62/06 од 14.08.2006. године о одређивању спровођења истраге за кривично дело које им је стављено на терет тужиоцима је одређен притвор, трајања најдуже месец дана почев од 10.08.2006. године као дана лишења слободе. Притвор је одређен на основу члана 142. став 2. тач.1, 2, 3. и 5. Законика о кривичном поступку („Сл. лист СРЈ“, број 70/01... „Сл. гласник РС“, број 58/04...). Према наводима у образложењу решења, тужиоцима је одређен притвор из разлога што су често мењали пребивалиште, не пријављујући га, због чега је постојала опасност, уколико буду пуштени на слободу, од њиховог сакривања и бекства. Решењем првостепеног суда Кв 204/06 од 06.09.2006. године, продужен им је притвор из истих разлога, што је поновљено и решењем истог суда Кв 261/06 од 07.12.2006. године. Тужиоци су пуштени на слободу после укидања притвора у којем су провели укупно по 128 дана. Захтев за обештећење ван спора признавањем права на накнаду нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе поднели су 23.06.2009. године у износима од по 1.280.000,00 динара. Пошто нису обештећени ван спора, поднели су тужбу у овој парници.

На основу чињеничног стања утврђеног у првостепеном поступку и у другостепеном поступку, по одржаној расправи пред тим судом, тужиоцима АА и ББ су пре вођења кривичног поступка због кривичног дела отмице поводом којег су били у притвору, као малолетним лицима изрицане кривичне санкције због кривичних дела против имовине, а после стицања пунолетства тужилац АА је као пунолетно лице осуђен због кривичног дела тешке крађе на затворску казну коју је издржао, док је тужиоцу ББ као пунолетном лицу изречена судска опомена. Тужиља ВВ раније није била осуђивана. Оставарила је право на пензију. У међувремену је осуђена за друго кривично дело и упућена на њено издржавање. Како је оболела и оперисана налази се у затворској болници. У време лишења слободе, тужиоци нису имали пријављено пребивалиште. По националности су ... и живе у складу са традицијом и обичајима свог народа, често мењајући пребивалиште. Тужиоци АА и ББ су без сталног запослења, баве се сакупљањем секундарних сировина и због тога често мењају пребивалиште у потрази за послом. Промену пребивалишта не пријављују надлежном државном органу, што објашњавају изјавом да им се то „не исплати“ због таксе коју су сваки пут дужни да тим поводом плате. Као последица оптужбе и вођења кривичног поступка са одређивањем притвора, тужиоци су доживели промену ранијег коректног става средине према њима, јер су и поред ослобађајуће пресуде третирани као починиоци кривичног дела.

По оцени Врховног касационог суда, нижестепени судови су на основу утврђеног чињеничног стања правилно применили одредбу члана 560. став 1. тачка 1. Законика о кривичном поступку – ЗКП („Сл. лист СРЈ“, број 70/01...“Сл. гласник РС“, број 58/04...), као меродавног прописа када су закључили да тужиоцима припада правична новчана накнада нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе, те да не постоје околности из става 3. истог законског члана које би искључиле то њихово право. Одредбом члана 560. став 1.

тачка 1. ЗКП, прописано је да право на накнаду штете припада лицу које је било у притвору, а правноснажном пресудом је ослобођено од оптужбе. Овакво прописивање права на накнаду штете значи да основ тог права и истовремена обавеза државе зависи од исхода кривичног поступка јер лишење слободе и задржавање у притвору окривљеног лица нису (по окончању кривичног поступка) оправдани утврђењем његове кривичне одговорности и осуђујућом кривичном пресудом. Ради се о посебном облику објективне одговорности државе заснованом на ризику од неоснованог покретања кривичног поступка, па држава одговара за штету без обзира на кривицу. Зато штета није последица грешке или неправилног рада органа државе већ исхода кривичног поступка.

С тим у вези, постојање овог облика објективне одговорности тужене државе и разлози за одређивање притвора тужиоцима у конкретном случају (члан 142. став 2. тачка 1, 2, 3. и 5. ЗКП), негирају потпуно искључење одговорности за штету и лишење тужилаца права на њену накнаду. Притвор је тужиоцима одређен из више законских разлога, а један од њих је везан за тежину оптужбе за кривично дело отмице које им је стављено на терет и за запрећену казну затвора, па су без утицаја остали разлози које тужена приписује понашању самих тужилаца у настојању да се потпуно ослободи своје обавезе.

Право на накнаду штете због неоснованог лишења слободе представља сатисфакцију (задовољење) којом се ублажавају поремећаји у духовној сфери оштећеног. Душевни болови (патње) оштећеног представљају јединствени вид штете који обухвата све штетне последице везане за личност оштећеног, проистекле из акта неоснованог лишења слободе (повреда части, угледа, људског достојанства и права личности, те повреда слободе). Основни видови правно признате нематеријалне штете и циљ и критеријуми досуђивања накнаде прописани су одредбом члана 200. Закона о облигационим односима (ЗОО). Правична новчана накнада која се у складу са наведеном одредбом досуђује има за циљ морално задовољење и ублажавање душевних поремећаја и патњи и омогућавање оштећеном да за себе оствари неку пријатност. Новчана сума тако досуђене накнаде није еквивалент ни мера тужиоцевог трпљења током боравка у притвору, као и у редовним животним условима. Накнада тог вида штете својим значајем и дејством, а само делимично досуђеним износом, ублажава поремећену психичку равнотежу. Новчана свота која се одмерава и досуђује у циљу обештећења зависи од више фактора и свих околности случаја, субјективне и објективне природе, од којих су значајни време боравка ван слободе, притворски услови, остале околности у време суђења и после изласка на слободу, став околине према оштећеном и његовој породици. На висину накнаде овог вида нематеријалне штете утиче и врста кривичног дела због којег је вођен кривични поступак, извештавање медија, интересовање јавности о суђењу, а затим коришћење средстава рехабилитације, животно доба оштећеног, његово породично стање, занимање, ранији живот и (не)осуђиваност, те положај у друштвеној и радној средини, као и друге околности случаја.

Висина накнаде за овај вид штете досуђене тужиоцима нижестепеним пресудама, одмерена је узимањем у обзир свих наведених субјективних и објективних околности конкретног случаја. Тужилци ВВ је с обзиром на ранији живот, посебно неосуђиваност, тежину кривичне оптужбе, време лишења

слободе, те промену става средине према њој досуђена накнада нематеријалне штете у износу од 700.000,00 динара. Тужиоцима АА и ББ, с обзиром на исте објективне околности (тежину оптужбе, дужину трајања притвора и став средине), али и узимањем у обзир ранијег живота и њихове осуђиваности за имовинска кривична дела досуђена накнада по 300.000,00 динара за исти вид штете. У овом делу је досуђена накнада сразмерна и усклађена са значајем повређеног права и циљем коме служи накнада, као и конкретним околностима који се тичу њихових личних права и трпљења.

Досуђивање већег износа накнаде тужиоцима АА и ББ било би у нескладу са значајем повређеног добра и циљем коме служи накнада као и критеријумима прописаним одредбом члана 200. ЗОО. Зато је у погледу већих износа накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе, досуђених другостепеном пресудом, усвојена жалба тужене и преиначењем потврђена првостепена пресуда а жалба тужилаца у том делу одбијена.

Из наведених разлога, Врховни касациони суд је на основу члана 416. став 1. ЗПП, одлучио као у изреци става првог ове пресуде.

На основу члана 165. ст.1. и 2. у вези чл.153, 154. и 163. ст.1. и 2. ЗПП, тужиоцима је призната и досуђена накнада трошкова првостепеног и другостепеног поступка, у складу са постигнутим успехом у парници. Признати су трошкови нужни за вођење поступка и то за састав захтева за обештећење ван спора и састав тужбе, за састав две жалбе и заступање од стране адвоката на седам одржаних рочишта, у укупном износу од 127.500,00 динара, применом Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката. Туженој је призната и досуђена накнада трошкова за састав ревизије на основу члана 165. ст.1. и 2. ЗПП. Зато је о трошковима одлучено као у ставу трећем и четвртном изреке ове пресуде.

**Председник већа - судија
Љубица Милутиновић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић